

<http://uad.bg>

New Knowledge Journal of Science

Списание за наука „Ново знание“

Academic Publishing House "Talent"
University of Agribusiness and Rural Development - Bulgaria

Академично издателство „Талант“
Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

OPPORTUNITIES OF GROWING QUINCES IN BULGARIA

Ivan Semkov

University of Agribusiness and Rural Development - Bulgaria

Key words:

quince
variety
growing
production

Abstract

Investments in orchards with quinces are very profitable, as they are the most scarce crops currently in Bulgaria. Yields of quince are eight tons per hectare, making it potentially the most profitable fruit trees (with profit around 4 thousand Lev per hectare). In the list of endangered varieties important for agriculture, for which the amount of the annual subsidies from EU funds is € 787.39 / ha, enters the local variety Apple-like of Pazardzhik.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОТГЛЕЖДАНЕ НА ДЮЛИ В БЪЛГАРИЯ

Иван Семков

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Ключови думи:

дюля
сорт
отглеждане
производство

Резюме

Инвестициите в овощни градини с дюли са много печеливши, тъй като те са от най-дефицитните култури в момента в нашата страна. Добивите от дюля са по 8 тона от декар, което я прави потенциално най-печелившата овощна култура (с печалба около 4 хил. лв. от декар). В списъка със застрашените сортове важни за селското стопанство, за които размерът на годишните субсидии от еврофондовете е 787,39 евро/ха, влиза местният сорт Пазарджишка ябълковидна.

ОБОСНОВКА НА ИНВЕСТИРАНЕТО В ДЮЛЕВИ НАСАЖДЕНИЯ

Инвестициите в овощни градини с дюли са много печеливши, тъй като те са от най-дефицитните култури в момента в нашата страна. Може да се каже, че почти са изчезнали от овощарството в страната.

Добивите от дюлята са по 8 тона от декар. При цена от 50 ст. за килограм, печалбата е 4 хил. лв. При никоя друга култура печалбите не са в такъв размер. Дюлите са включени в списъка на Министерството на земеделието и храните за кандидатстване за субсидии при отглеждане на застрашени от изчезване сортове плодове и зеленчуци по мярка „Агроекология и климат“ от новата Програма за развитие на селските райони. За да бъдат насърчени стопаните да отглеждат старите български сортове

плодове, от еврофондовете се отпускат допълнителни субсидии, които да компенсират пониските добиви от тези култури. За разлика от съвременните хибриди, старите сортове дават по-малко плодове и са по-неустойчиви срещу болести, което влияе върху доходите на фермерите. Затова на хектар се отпускат допълнителни субсидии. При трайните насаждения размерът на годишното плащане е 787,39 евро/ха. Минималната площ, с която може да се участва е 1 декар, а максималната 500 дка. Подпомагат се застрашените от изчезване местни сортове и популации от всички земеделски култури, които са традиционни за отглеждане на територията на Република България. В одобрения от министерството списък фигурират 96 сорта зеленчуци и 125 сорта плодове. В списъка със застрашените сортове, важни за селското

стопанство, влиза и местният сорт дюля Пазарджишка ябълковидна.

Инвеститорът трябва да има бизнес план и точна преценка, за да направи правилния избор на културата в зависимост от местонахождението на земята и почвата. Всеки един фактор оказва съществено влияние. Засаждането е еднократно, но създаването на насаждението не е в рамките на една година. През първите три-четири години, след като се засади, всяко едно дърво от градината трябва да израсне с правилна форма. Затова е необходимо производителите да се консултират със специалисти, да бъде направен анализ на почвата, върху която ще се създава овощната градина; препоръки за сортов състав, разстояния на засаждане, най-добрата ориентация спрямо разположението на конкретния терен, както и перманентни указания за изграждането и отглеждането на градината.

ОСОБЕНОСТИ В ТЕХНОЛОГИЯТА НА ПРОИЗВОДСТВО НА ДЮЛИ

Дюлята представлява дърво или храст с височина от 1,5 до 5 метра. Тя е едно от най-рано плододаващите ежегодно и обилно култури. Плододава на късите и дългите клонки. Цветните пъпки се залагат през късна есен след беритбата на плодовете и посрещат зимата слабо недоразвити. Болшинството сортове дюля са самобезплодни или самостерилни, затова в градината трябва да има поне два сорта. Дюлята започва да плододава на 5-6-та година. Добивът от едно дърво достига до 30-40 кг плодове, а в периода на активно плододаване може да се наберат над 50 кг. Плодовете на дюлята са едри, лимонено-жълти, понякога оребрени, покрити с мъх. По форма напомнят ябълка или круша, но се отличават от тях по многобройните гнезда и по-твърдото и кисело плодово месо.

Дюлята съдържа разнообразни биологично активни вещества. Нейната продължителност на съхранение и високите ѝ технологични качества я нареждат сред ценните видове в градината.

Дюлята се отнася към топлолюбивите плодни култури, които понасят добре горещините и атмосферното засушаване. Пониженията на температурите до минус 28 - 29°C също не са опасни за дървото. През зими с продължителни застудявания и минимална температура по-ниска от минус 32° може да се повредят плодните, вегетативните пъпки и едногодишните клонки. Въпреки това, благодарение на добрата си възстановителна способност, след силни повреди от студовете дървото възвръща нормалното си плододаване на 2-3-та година.

Дюлевите дръвчета се формират предимно със закръглени корони. За любителските градини подходяща е квадратната форма на засаждане или правоъгълната. Между редовете разстоянието е 4-4,5 м, а между дръвчетата в редовете 3,5-4 м. Препоръчаните разстояния са по-малки от приетите

за промишлените насаждения в нашата страна, защото в любителските градини повечето от мероприятията по обработката на почвата се извършват ръчно.

Дюлевите дървета образуват голям брой тънки и гъсто обраснали скелетни корени и разклонения. По-голяма част от корените се разполагат в почвения пласт от 25 до 65 см дълбочина. Големи и качествени добиви се получават на достатъчно влажни, богати с хранителни вещества и пропускливи почви. Сухите и бедни песъчливи почви с по-голям процент вар не са подходящи за отглеждане на дюлята. За отглеждане на дюлята може да се използват и почви с по-високо ниво на подпочвените води.

Дюлята е култура, която понася зачимяването по-добре, отколкото другите овощни видове, макар че то влияе отрицателно върху прираста и плододаването ѝ. Най-добре е дюлевите градини да се поддържат в черна угар. Основната обработка се извършва през есента на дълбочина до 15 см в средата на междуредията и 10-12 см покрай редовете. През вегетационния период се извършват 5-6 разрохквания на дълбочина до 8 см. Отрицателното влияние на продължителното поддържане на почвената повърхност в черна угар се отстранява чрез периодично торене с оборски тор, чрез засяване на култури за зелено торене или чрез краткотрайно затревяване, както при ябълката.

Дюлята се развива и плододава добре при редовно напояване. През вегетационния период почвената влажност трябва да се поддържа над 65% от пределната полска влагоемност. Поливните норми и начините на поливане са както при ябълката. Първата поливка се извършва преди цъфтежа. При ранно пролетно засушаване тя осигурява добър завръз и задоволителен прираст. Втората поливка се извършва към средата на юни, а следващите 2-3 поливни - до септември. Поливките осигуряват нормален прираст и наедряване на плодовете. При младите дървета поливките трябва да бъдат преустановени към края на август, за да могат леторастите да узреят.

Дюлята се размножава по вегетативен начин чрез издънки, чрез загърляне, чрез резници и чрез присаждане. Възрастните дървета се присаждат на калем, а едногодишните подложки - на пъпка. Присаждането на калем се извършва рано напролет, когато сокодвигението е все още слабо. Най-добри резултати се получават при присаждането на страничен зарез и на кози крак. За размножаване на дюлевите сортове се използват следните подложки: Анжерска дюля, Прованска дюля. За размножаване на дюлята може да се използват и семеначета от някои културни или полукултурни дюлеви сортове.

Дюлята се отглежда с ниско стъбло. Когато дърветата се формират по подобрената етажна корона, стъблото е 40-50 см високо. Обикновено дюлевите дървета се формират с два етажа. Първият етаж се състои от 3-4 скелетни клона, а вторият - от два.

Разстоянието между етажите е 60-70 см. Дръвчетата се засаждат като еднолетки. Те се съкращават на 70-80 см височина от повърхността на почвата. През лятото филизенето, изборът на скелетни клони и другите операции се извършват както при резитбата за формиране на ябълкови дръвчета. Клоните, оставени за скелетни, се съкращават 1/3 до 1/4 от дължината им. Много силната резитба предизвиква растеж на силни клонки, които съгъстват много короната и забавят плододаването.

Резитба за плододаване на дюлеви дървета. Дюлевите дървета образуват цветове на върховете на малки леторастчета със 7-9 листа. Леторастчетата израстват през пролетта от пъпки върху продълженията на слаби и средни клончета. При резитбата за плододаване на дюлята се съкращават само силните клонки. При прореждането се отстраняват предимно силните, сухите, болните, много слабите и преплитащите се клонки. Засъхналите клончета се съкращават до здрава дървесина. На старите и слабите дървета се извършва по-силна резитба.

Резитба за подмладяване. Ако и след прореждането и съкращаването на едногодишния прираст растежът на дюлевите дървета не се засилва, пристъпва се към резитба за подмладяване. Дюлята реагира много добре на резитба за подмладяване, която се извършва по същия начин, както при ябълката. В сравнение с ябълката и крушата обаче резитбата за подмладяване на дюлята е по-слаба. Чрез торене и резитба дюлевите дръвчета може да се поддържат в постоянен вегетативен растеж, който е гаранция за нормално и редовно плододаване. Чрез резитбата за подмладяване се удължава продуктивният период на дюлевите дървета.

БОЛЕСТИ И БОРБАТА С ТЯХ

Загиване на завръзките. Болестта причинява големи повреди както на цветовете и завръзките, така и на плодовете. Особено силно страдат дърветата, които се намират в непроветриви места. Заразените цветове и завръзи изсъхват. Много чувствителен на кафявото гниене е сортът *Португалска дюля*.

Кафяви листни петна. По листата болестта причинява червенокафяви закръглени петна, вследствие на които листата опадат. Болестта заразява и леторастите, и плодовете. Причинителят зимува в окапалите листа.

Борба: Събиране и изгаряне на окапалите листа; пръскане с 0,06% бенлейт преди и през цъфтежа и веднага след прецъфтяването.

Горчиви подкожни петна по плодовете. Външно тази болест се изразява в слабо хлътнали, сивозелени до кафявочервеникави петна. Плодовото месо под петната е кафяво и с горчив вкус. От горчивите подкожни петна по плодовете особено много страда Португалската дюля. Причините за тази болест не са известни. Смята се, че горчивите петна се дължат на неравномерното снабдяване с вода

или на липсата на калций, поради което за борба с горчивите подкожни петна по плодовете някои препоръчват пръскане с 0,75% калциев нитрат.

Много често дюлевите плодове се заразяват от черно гниене, а дюлевите растения - от бактериен рак, вирусни болести и др. Освен това дюлята се напада твърде много и от ръжда, която заразява не само листата, но и клонките и плодовете ѝ. Дюлята се напада от щитоносни въшки, листогризеци гъсеници, листоминиращи молци и др. Засега вредите от тях са малки, обаче възможно е при известни условия да се развият в масов размер и да причинят големи загуби.

Растителнозащитни мероприятия, необходими за борба с болестите и неприятелите по дюлята. За дюлята от по-голямо значение са мероприятията за борба с болестите, отколкото мероприятията за борба с неприятелите. Агротехническите и механичните мероприятия, които се прилагат при борбата с болестите и неприятелите по ябълката, трябва да се прилагат и при дюлята, а от химичните - всички мероприятия, но без пръсканията срещу ябълковия цветопробивач и ябълковия плодов червей. Особено внимание трябва да се обърне на мероприятията за борба срещу загиването на завръзките и кафявите листни петна, като пръсканията започнат още преди цъфтежа. За препоръчване е за пръскане срещу болестите по дюлята да се използват препарати на медна база (бордолезов разтвор, купроцин), защото те имат по-продължително действие от органичните препарати и не повреждат листата и плодовете на дюлята.

ДЮЛЕВИ СОРТОВЕ

Асеница. Нов български сорт. Плодовете са едри (430 g), закръглено конични, слабо ребристи, изравнени по форма и големина. Кожицата е зеленикавожълта, гладка, тънка, покрита с фин мъх. Плодовото месо е бледожълтеникаво, крехко, плътно, сочно, умерено кисело, с приятен аромат, без каменисти клетки и много добър вкус. Плодовете узряват през първата половина на октомври. Подходящи са за компот. Дърветата са умерено до силно растящи и родовити. Цъфтежът е късен. Сортът е самоопрашващ се. Не проявява голяма чувствителност към болести.

Португалска дюля. Плодовете са много едри - единични плодове достигат до 1,5 kg. Плодовото месо е жълтеникаво, сочно, слабо сладко, стипчиво, с каменисти клетки около семенните камерки и добри вкусови качества. Плодовете узряват в края на септември и началото на октомври. Използват се предимно за преработка, която трябва да се извършва наскоро след беритбата. При съхраняване на плодовете се появяват горчиви петна, които влошават много вкусовите качества на плодовото месо. Дърветата са силно растящи, имат добро и редовно плододаване. Чувствителни са на ниски зимни температури. Цъфтежът им е късен.

Тримонциум (Италианска дюля). Плодовете са средно едри и изравнени по големина. Плодовото месо е жълтеникаво, сочно, малко сладко, възкисело, стипчиво, ароматично и с добри вкусови качества. Плодовете узряват през втората половина на октомври. Използват се за преработка. Съхраняват се до края на декември, без да се появяват горчиви петна по тях. Дърветата са силно растящи, рано встъпват в плододаване и са много родовити. Цъфтежът им е късен. Сортът Тримонциум е по-студоустойчив от сорта *Португалска дюля*.

Хемус. Нов български сорт. Плодовете са едри и бледожълтеникави. Плодовото месо е жълтеникаво-бяло, нежно, сладко, умерено сочно, приятно кисело и почти без каменисти клетки. То е ароматично. Плодовете узряват в началото на октомври. При обикновени условия се съхраняват до декември. Не се напада от горчиви петна. Дърветата са умерено растящи. Цъфтежът е късен. Слабо се напада от монилия.

БРАНЕ НА ДЮЛЕВИТЕ ПЛОДОВЕ

Беритбата на дюлевите плодове се извършва на ръка обикновено през октомври, преди да е паднала първата слана. Тогава те придобиват жълто оцветяване и дръжките им се откъсват лесно от клонките. Беритбата се извършва, като плодът се обхваща с цялата ръка и леко се повдига и завъртва до окончателното му откъсване.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Основните мотиви за създаване на дюлеви овощни градини са следните:

- Дюлите са от най-дефицитните култури в момента в нашата страна.
- Добивите от дюля са по 8 тона от декар, което я прави потенциално най-печелившата овощна култура (с печалба около 4 хил. лв. от декар).
- В списъка със застрашените сортове, важни за селското стопанство, за които размерът на годишните субсидии от еврофондовете е 787,39 евро/ха, влиза местният сорт Пазарджишка ябълковидна.

Литература

1. <http://agronet.bg/agro/ovostarstvo/4306-sortove-dyuli.html>
2. <http://focus-news.net/opinion/0000/00/00/14596/>
3. <http://sinor.bg/41127-ot-222-do-787-evro-za-hektar-e-subsidiyata-za-otglezhdane-na-izchezvasti-sortove-plodove-i-zelenchuci>
4. http://www.agrotrade-bg.biz/viewpage.php?page_id=4
5. <http://www.economynews.bg/news8560.html>
6. <http://www.focus-news.net/opinion/0000/00/00/13906/>